

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Hieronymi Lagomarsini Orationes Publice Dictæ Florentiæ

Lagomarsini, Girolamo

Augustae Vindellicorum, 1752

Hieronymi Lagomarsini è. Soc. jesu, Oratio In Adventu Francisci III.
Lotharingiæ Barri Et Magni Etruriæ Ducis Ad Florentinos Coram Zenobio
De Ricci Ordinis Hierosolymarii Equite Commendatario Et ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68647](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68647)

HIERONYMI LAGOMARSINI è Soc. JESU,
 ORATIO
 IN ADVENTU
 FRANCISCI III.
 LOTHARINGIÆ BARRI
 ET MAGNI ETRURIÆ DUCIS
 AD FLORENTINOS

CORAM

ZENOBIO DE RICCI

ORDINIS

HIEROSOLYMARI EQUITE COMMENDATARIO ET EJUS-
 DEM MAGNI DUCIS A CUBICULO

PRINCIPIS MANDATO AC NOMINE PRÆSIDENTE

HABITA

IN ÆDE S. JOANNIS EVANGELISTÆ
 VII. KAL. MARTIAS MDCCXXXIX.

I vestrum incredibilem mærorem, Floren-
 tini, in acerbissimo luctuosissimoque JOAN-
 NIS GASTONIS PRIMI funere, non obscuris
 Doloris significationibus Collegii hujus So-
 dales olim prosequuti sumus; dabit is iisdem,
 opinor, hanc veniam, ut summam lætitiã
 vestram in auspiciatissimo jucundissimoque
 FRANCISCI TERTII adventu, publica etiam
 atque Illustri Gratulatione prosequamur. Neque enim minùs æquum
 vobis debet videri, lætari nos in vestris fœlicitatibus, quàm mæstos in
 acerbis-

acerbitatibus fuisse. Certè, si non tantam in secundis rebus vestris præ nobis lætitiã ferremus, quantum mæroris atque tristitiæ in adversis ostendimus, simulatus ille ipse dolor videri posset, nec magis vestrâ causâ, quàm privato nostro aliquo incommodo esse susceptus. Non enim possumus acerbè casus tristes aliorum ferre, ut non iidem jucundè prosperos ac fortunatos feramus. Ac tum quidem vox Oratoris audita est nulla ex hoc loco; vel quòd propter vim inusitati doloris obmutueramus, vel quòd nulla orationis nostræ facultate levare ægritudinem vestram posse confideremus, vel denique quòd consolandi Provinciam melioribus auctoribus integram reservari mallems. At verò in hoc tempore, domestico etiam, ex nostròque numero esse locum Oratori intelligimus. Neque enim aut lætitiæ comes est taciturnitas, aut non aliquem voce etiam nostra lætitiæ vestræ cumulum afferre nos posse speramus, aut, etiam si gratulationis officium æquè commodè atque alios exsequi te posse diffidas, idcirco esse prætermittendum homines arbitrantur. Ego autem, cui hæ partes impositæ sunt ac demandatæ, vobis ut, in recentissima hac tantaque lætitiã vestra, omnium meorum Sodalium nomine gratuler, satis me illis meoque muneri esse facturum confido, si lætitiæ hujus ipsius vestræ causas mea oratione complexus, & foelicitatem vestram in FRANCISCI TERTII fortunatissimo Imperio retentam ac constitutam commemorans, jure ac merito tantopere lætari vos ejus adventu præsentiaque docuero. Vos quæso atque obtestor, ut me de foelicitate vestra, maximè libenti animo studiosoque dicentem, benignitate atque benevolentia eâ, qua conluêstis, audiatis.

Ac primùm quantæ foelicitati vestræ tribuendum est, Florentini, quòd sine ulla hostilis belli vobisque calamitosi non modò vi aut impressione, sed ne terrore quidem aut suspicione, Etrusci hujus Imperii tanta sit nuper facta muta-

rio; eaque tranquillitate ac quiete novus hic repente do-
 minatus statusque rerum constitueretur, ut non externus at-
 que longinquus accitus, sed domesticus & paratus ac præ-
 sens adscitus esse heres videatur? Repetite, ac vobiscum
 ipsi recordamini præteritorum temporum memoriam, ve-
 tustissimis annalium monumentis ac litteris consignatam.
 Vix reperietis, sine gravibus belli summæque rerum omnium
 perturbatione atque hominum maximis calamitatibus, alic-
 norum in vacua Imperia successiones contigisse. Quæ qui-
 dem ego bella ut justissima plerumque, nec, nisi legitimi
 juris obtinendi voluntate aut certè opinione, fuisse suscepta
 concedam: tamen vehementer miseras ac calamitosas vi-
 deri eas gentes necesse est, de quarum Imperio, vel justis-
 simo jure, utrimque certatur. Quin etiam, quò justius ce-
 pisse arma sibi pars utraque videtur, eò acrius pertinaciùs-
 que contendunt, eò minùs ab injuriis ac detrimentis infe-
 rendis abstant: contingitque nonnumquam, ut miserandum
 in modum diripiantur Urbes, Regionésque vastentur ea,
 quarum possessionem ac fructum sibi quisque deposcit, bel-
 loque persequitur: ut sæpe is, qui vicit, non satis, aut ubi
 consistat, aut quibus imperet, habeat. Veritus enim ne
 suum facere non posset, de quo contendebat, perdere illud
 maluit, quàm suis hostibus concedere; quumque adimere
 illis vellet, quod possiderent, sibi vix, quo potiretur, reli-
 quit. Itaque sic tandem domini plerique evadunt, ut eos,
 quos appetere ac propemodum deperire videbantur, par-
 tim perdiderint, partim afflixerint; & in fidem amicitiam-
 que recipiant, quos antè tamquam adversarios atque hostes
 tractarunt, quorumque bonis atque fortunis bellum fune-
 stissimum intulerunt. Qui quidem si Imperium moderatè
 ferunt, fortes eos ego atque etiam sapientes appellare pos-
 sim; foelices ac fortunatos appellare quis possit? Vos pro-
 pè uni, Florentini, in omni ferè temporum memoria, hoc
 assequu-

assequuti estis, ut, vetustis dominis amissis, in novorum po-
 testatem, sine partium contentione ac sine ulla vestra calami-
 tate, veniretis. Inventus est, qui ita præesse vobis atque
 imperare voluerit, ut, nisi vobis rebúsque vestris salvís at-
 que incolumibús, Imperium recusaturus videretur; qui non
 aut improvidos occuparet, aut invitos ac repugnantes ca-
 peret, aut, quos alii etiam deposcerent, sibi uni vi atque ar-
 mis vindicaret: sed volentes atque exoptantes, nemine in-
 terveniente aut recusante, non tam sub ditionem ac potesta-
 tem redigeret; quam in suam fidem patrociniúmque recipe-
 ret; qui denique non otium vobis ac tranquillitatem belló
 turbísque ac jacturís vestris quæsièrit, sed beatissimam pa-
 cem ac sempiternam pacis adjumentis atque insignibús con-
 stituerit: ut non iratus vobis DEUS immortalis, id quod
 nonnulli suspicabantur, ob aliquod delictum, qui optimum
 vestrique amantissimum Principem è medio repente sustule-
 rit, sed certè placatus atque amicus sit existimandus; qui,
 siquidem illa eventura erant, quæ acciderunt, ita res admi-
 randâ quadam providentiâ gubernârit, ut, in tanta Impe-
 rií, tanquam orbís, conversione, vix impressam orbitam vi-
 deretis, mutatisque repente dominis, vestræ pristinæ foelici-
 tatis minimè esse immutatam conditionem sentiretis. Ita
 vobis Superior est Princeps ereptus, ut continuo sit alter ma-
 ximè opportunus ac commodus, DEI benignitate, donatus;
 nec illi Successorem imperii hunc temerè fortuitoque na-
 ctus, sed consilio ac voluntate destinasse & reliquisse here-
 dem videatur. Certè si non JOANNES GASTO sine
 liberis decessisset, si moriens, id quod tunc optabatis, filio
 alicui suo Imperium atque opes suas tradidisset, non video,
 quí tranquillius, id ac minore cum rerum vestrarum motu
 transigi, quí meliùs tum vobis, Florentini, consuli posset.

Sinite me, quæso, hoc loco, recentis lætitiæ vestræ au-
 gendæ cumulandaæque causâ, paulisper veteris doloris ve-
 stri

stri memoriam recordando renovare. Neque enim refricare vulnus illud comemorando, sed obduci planè cicatricem, si qua hiabat, præsentium rerum adspectu volo. Scio, id vulgò in principibus, iis præsertim, quibùs diu mansuetis ac comodis usi sumus, expeti atque efflagitari, ut, siquidem mori ipsi debent, non toti quodammodo moriantur; aliquemque ex sese genitum ac procreatum, in spem generis submittentes, suam quamdam expressam in eo vivamque imaginem hinc abeuntes relinquunt. Quod ubi contingit, levatur magna ex parte in Principum suorum obitu luctus populorum. Non omnino destitutos sese homines unius morte arbitrantur, quos alicui ex eadem stirpe superstiti concreditos & comemendatos intelligunt: paternamque in filiis atque avitam virtutem, animos præsertim illos liberales, mitēs, amantes, de suis populis unicè sollicitos atque anxios, esse iterum revocandos atque instaurandos confidunt. Hac illi spe erecti atque elati, nihil tam averlantur atque exhorrescunt, quàm suorum Principum orbitates, nihil tam exoptant ac poscunt, quàm regiae sobolis propagationem. Quam si impetrarint, præsertim post longam votorum spem atque expectationem, videmus, eos præ gaudio, non gestire atque exsultare, sed propemodum insanire. Non possum equidem, quod bonum plerisque mortalium videtur, non bonum ducere. Nisi multæ ac magnæ utilitates in Principum liberis ostenderentur, non tantopere de iis expetendis atque efflagitandis ferè universæ gentes consentirent. Inest profectò sua comoditas, & ad plurimas cum publicas, tum privatas res, in perpetua Principum ex eadem gente successione, opportunitas. Fruantur sanè eo bono, quibus datum est; quo vos etiam, Florentini, si ita superis visum esset, frueremini. Verumtamen sic intelligite; alia vobis ratione, atque haud scio an comodiore, à DEO immortalis, cui certè estis charissimi, esse provisum. Nihil esse

esse

esse video de vestra foelicitate detractum: detractum dico? aliquid etiam esse illi additum confirmo. Etsi enim, nascentibus Principum liberis, populorum sit tanta lætitia; eaque re una homines maximum reipublicæ bonum suamque omnem incolumitatem contineri ac dignitatem putent; tamen, quàm sæpe sua ipsorum spe atque opinione fallantur, nec causam fuisse, cur tantopere iis nascentibus lætarentur, quos adultos parùm sibi aliquando comodos, sive imbecillitate consilii, sive naturæ ac voluntatis pravitate, experiuntur; testantur scilicet quotquot in hereditariis Imperiis non boni Principes exstiterunt. Quòd si, jam tum in nascendo, quales futuri essent, aliquo certo signo atque indicio declararetur; si de eorum sapientia, iustitia, liberalitate, de reliquis virtutibus, quibus rempublicam administraturi olim sunt, tantò antè sciri ac provideri sine ullo errore posset: tum profectò, liquida planè atque sincera, nec ulla metùs aut suspitionis acerbitate permista, populorum voluptas & in recens natis Principibus lætitia illa esset ac gratulatio iustissima. Ac ne tum quidem non aliquid tamen ad eam augendam ac cumulandam posset accedere, si, quæ bona in universos olim profectura conspicerentur, eorum fructus, non in spem futuri temporis dilati, in ipso nascendi exordio maturi atque uberes perciperentur. Etenim, si jucunda est boni, quod certò futurum scimus, exspectatio, multò est certè jucundior ipsa perceptio; quum, nisi nos id percepturos consideremus, non modò exspectationis jucunditas, sed ne exspectatio quidem ulla esse posset. Hoc igitur vobis pulcherrimum ac jucundissimum deputo, Florentini, quòd non incerto rerum eventui commissa, neque in longinqui temporis spem rejecta sit vestra foelicitas: verum, quo primùm tempore vobis est Imperii vestri Successor atque heres ostensus, is & firmata ætate, & maturo consilio, & rebus omni-

B

bus

bus ad vestra summa commoda maximè aptis atque opportunis contigerit: ut neque incerta, neque diuturna expectatione suspensi atque anxii quidquam de vestra summa lætitia ac foelicitate perderetis. Talem repentè Principem habuistis, qualem neque semper, & non nisi serò, habere reliquæ nationes solent. Non, qualis evasurus esset, unquam dubitastis. Evaserat jam summus, quam primùm vobis est datus. Non diu spem ac vota duxistis. Vix frui priore bono desideratis, quum, circumscripta expectandi omni mora ac sollicitudine, alterum bonum est vobis oblatum. At quale bonum, DEUS immortalis! Nàmque hoc ad foelicitatem vestram maximè pertinet, Florentini, non modò quòd tanto cum reipublicæ otio ac tranquillitate, quòd sine animorum, qualis evasurus esset, ancipiti dubitatione, quòd sine moræ atque expectationis molestia, sed quòd tanta nobilitate conspicuus, tantis virtutibus præditus, tamque ex omni parte perfectus vobis Princeps obtigerit.

Si generis vetustam neque interruptam claritatem spectarimus, audebo dicere, ne si optio quidem daretur, ex clariore magisque nobilitata gente deligi potuisse. Ab ipso Carolo, Francorum Rege, in quem longo intervallo Romanorum vetus Imperium revocatum est atque translatum, quique non populari adfentatione, sed incredibilium virtutum admiratione, Magni cognomen est consequutus, Lotharingicæ Familiæ hujus duci primordia non ignoratis. Num multas toto Orbe terrarum Familias arbitramini tam antiqua, tamque Illustri posse Nobilitate censerì? Nõnne, si quæ amplissimæ existimantur, ab eodem illo Auctore ac Principe amplitudinem suam repetant necesse est? Nam, quàm multi ex hac gente tum belli tum domi præstantes ac planè singulares viri deinceps atque admirandi prodièrunt, quibus Imperiis atque honoribus, quantaque nominis celebritate flourerint, quid me attinet commemorare? Possem Gotho-

fridum

fridum Bullionium, illum, cujus ductu atque auspiciis, iter est ad Hierosolymorum Urbem, antea obstructum atque interclusum, Barbarorum internecone, nostris exercitibus patefactum; & religiosissimum illud humani generis ad salutem, DEO Vindice, revocati, monumentum, Christi Sepulchrum, ex hostium ditone ac potestate ereptum, populo Christiano est restitutum; Possent duos Carolos, Quartum & Quintum, Lotharingæ clarissimos Duces; Possent duos Guisæ item Duces, Franciscum atque Henricum; Possent innumerales alios proferre: Qui, quum pacis artibus apprimè florent, maximis bellis, præsertim pro Religione suscipiendis, perfecerunt, ut, non cum aliis, sed secum ipsi de summa dignitate & in omni laudis genere præstantiâ certare viderentur. Verùm me rapit ad se jam dudum, & quodammodo absorbet orationem meam FRANCISCI TERTII incredibilis vis animi ac magnitudo, pietas, moderatio, sapientia, justitia, fortitudo, virtutes omnes; quibus majores suos non tam singulos æmulari, quàm unus exhibet universos: quæ quidem tantæ sunt, ut constitui satis ac dijudicari non queat, plùsne ille majoribus suis, an illi majores sui debeant, & num ille ex suis, an sui ex illo crescant. Hoc brevissimum dictum est, idemque verissimum, non egere alienis laudibus, qui abundet suis; nec, si nulli tales ex sua gente majores habuisset, idcirco nos hominem, satis per se cognitum atque spectatum, minùs admiraturos. Quo quidem loco hoc mihi levius onus imponi video, eoque me brevior esse oportebit, quòd FRANCISCI TERTII virtutes cum notissimæ vobis, tum etiam summa in admiratione sunt: ut earum à me non modò exornatio, sed ne commemoratio quidem quaeri aut expectari videatur: quorum alterum molestum vobis, de notissimis rebus à me doceri; alterum mihi periculosum ac turpe, ipsi illi, quem exornare velim, incommodum atque

inimicum, si fortè opinioni de illo vestræ mirificæ; ampliffimisque judiciis minimè orationis meæ studio celebrandi hominis ac facultate responderim. Perficiam tamen, ut neque in virtutum ejus comémoratione verfer, & tamen intelligatis, ità me universas fuisse complexum, ut à nemine neque distinctius explicari, neque uberius ornari, amplificarique potuerint. Adestote igitur animis, quotquot hïc adestis corporibus, & me de FRANCISCI TERTII virtutibus nullam præcipuam comémorantem, ac tamen nullam prætermittentem, diligenter attendite. Neque enim vereor, ne aut quidquam mihi arrogasse, quod præstare non possim, aut quidquam FRANCISCO, quod illi debeatur, videar derogasse. Breve est, quod dicam, sed quo uno & fidem meam liberâro, & omnia illi summa concessero. FRANCISCUS TERTIUS is est, cui CAROLUS SEXTUS, Imperator Augustus, & suam belli gravissimi contra Turcas commiserit, & MARIAM TERESIAM filiarum maximam natu charissimamque desponderit. Potuitne FRANCISCIUS TERTIUS magnificentius, cummulatius, explicatius à me, quàm Sapientissimi Cæsaris tanto studio judicioque laudari? Quæ potest huic, bellica præsertim, virtus abesse, quem suis provinciis in potestate retinendis, sui nominis dignitati conservandæ, Christiano Imperio ab immanissimis gentibus tutando, omnium mortalium securitati præstandæ, CAROLUS Cæsar præposuit, & Eugenio illi magno atque invictissimo subrogavit? Non possum magis laudare Cæsarem, quàm Cæsarem appellando: neque ulla majori FRANCISCI TERTII laudatio esse potest, quàm tanti à tanto Cæsare fieri. Agite verò: quanta ejusdem hominis dignitas ex eo, immo verò in eo declaratur, quòd idem Cæsar dignum judicârit, cui Filiam charissimam, electissimam Fœminam, in matrimonium daret? Non ille hunc delegisset, si quem magis probâisset: Et certè alium probâisset, si quem potiore reperisset. Praeter enim patriam charitatem illam, qua pa-

rentes

rentes in liberos naturâ sunt propensi, ut eos etiam, qui minus videntur diligendi esse, maximè diligant, eisque optimam vivendi conditionem facultatè que comparent; Illa etiam Cæsari amoris erga filiam, & paternæ de ea bene, ex animique ejus sententia, collocandâ; curæ ac sollicitudinis causa accedebat, quod pro lectissima, nec suo modò, sed omnium gentium amore dignissima Fœmina laborabat. Capiebatur mirandum in modum eximiâ Virginis honestissimâque formâ; in qua nec Majestâs pulchritudinem desideraret, nec pulchritudo quidquam de Majestâte decerperet; ut altera re Matrem pulcherrimam, altera verendum Augustumque Patrem, mira quadam utriusque rei confusione ac temperamento, referret: indolem præsertim egregiam, suavissimos castissimosque mores, perspicax Ingenium, plurimarum rerum Scientiam, dicta, facta filia rarissimâ non modico neque usitato patrum amore, sed immenso quodam ac singulari prosequeretur. Huic tantæ tam eximiæque virtuti pari virtute vir quæsitus est; quem non modò Cæsar, verum etiam Cæsaris Filia, cui maximè consultum in hac quidem re ipse Cæsar volebat, tanto conjugio dignum judicaret. Habetis igitur utriusque gravissimis judiciis, CAROLI MARIAE que TERESIAE, FRANCISCUM TERTIUM reliquis prælatum omnibus: ut omnes summâsque virtutes confitendum sit inesse ei, quem Cæsar sibi Generum legit, Cæsaris Filia sibi conjugem optavit. Si quis adhuc, quanta sit FRANCISCI TERTII dignitas atque amplitudo, non satis intelligit, nec de ejus universis maximisque virtutibus satis à me esse dictum arbitratur, is specie quidem mihi facultatè que meæ non nihil detrahit; re autem verâ plus quàm ego velim ac res ipsa patitur, tribuit atque concedit. Majorem enim orationi meæ, quàm tantis, quantas attuli, auctoritatibus fidem habiturus videtur; qui meæ potius vocis auctoritatem ac testimonium requirit. Ego

autem nihil mihi, omnia tribui veris argumentis ac rationibus volo. Vobis igitur mirificè gratulor, Florentini, omniumque gratulatione felicitatem vestram prosequendam censeo, qui Cæsaris Filiæque Cæsaris iudicio probatum, hoc est, omni virtutum, quæ cadere in hominem possunt, genere præditum atque ornatum Principem nacti estis. Qui si idem amore est erga vos incredibili quodam ac singulari, si tantarum virtutum fructuum in vestram incolumitatem ac comòdum est collaturus, ac sui quodammodo oblitus de vobis est unicè cogitaturus; inensum quiddam atque infinitum est, quod ad vestram totiùsque Etruriæ felicitatem accedat. De quo ne dubitare possitis, duo illa paulisper tempora animis vestris proponite: Alterum, quo primum fuit huic Imperio destinatus; Alterum, quo nuper ad vos ex Germania venit. Nihil illo vestri vestrorumque comòdorum amantius fieri aut cogitari posse intelligetis.

Lotharingiæ, quæ Galliæ Belgicæ Regio est multò amplissima ac florentissima FRANCISCUS TERTIUS imperitabat. Erat id ei paternum avitumque & ab ultimis usque majoribus, Jure hæreditario, traditum ac commendatum Imperium: Quod ita diligenter ac studiosè retinebat, ut in eo conservando suas omnes totiùsque posteritatis suæ fortunas esse positas & constitutas arbitraretur; nihilque mallet, quàm inclyto conjugio, affluentibus copiis ac multiplici prole florentem, patriò inter suos Regnò consensescere. Colebant autem eum populi sic ac diligebant, ut sua bona sibi diripi vitamque adeò eripi mallet, quàm suum à se divelli Principem ac distrahi passuri esse viderentur. Ecce autem de Etruriæ Successore subrogando, vestris temporibus ita poscentibus, & de florentissimo hoc Imperio FRANCISCO TERTIO comittendo agi cœptum est, Cohorruit Lotharingia universa improvise acerbissimoque nuncio: Vox propemodum ac spiritus

ritus est, tam horribilis calamitatis denunciatione ac metu, omnibus interclusus. Mærebant, afflictabantur, propè examinati concidebant. Denique, quum jam nihil in vita fore posthac jucundum sibi, FRANCISCO amisso, confiderent, crudelem vitam abrumpere ac mori potius, quàm in tanta rerum suarum acerbitate versari cupiebant. Una modò spe illa sustentabantur animi, fore, uti conditionem FRANCISCUS nequaquam acciperet, suorumque rationes potiores, quàm alienorum duceret. Verùm, ubi non ita esse intellectum est, ac de vestris commodis cogitantem illum Etruriam Lotharingiæ præferre senserunt: Tum enim vero desperare rebus suis omnino cœperunt; Et vicem dolentes suam, fortunaèque inconstantiam atque imperum incusantes, durius secum agi, quàm cum cæteris gentibus atque atrociùs statuerunt. Etenim cæteris eripiuntur ferè Principes necessitate moriendi atque naturâ; Sibi viventem eripi atque adeò vigentem florentemque intelligebant: Ut in acerbissimo suo gravissimòque casu non expectata communis humanitatis conditio, sed multò antè representatâ videretur. Ex sensu doloris vestri, quem tam acerbum, Florentini, in obitu Superioris Principis, non sine ratione justissimisque causis, suscepistis, quàm graviter Lotharingici abitum sui Principis atque amissionem tulerint ac ferre debuerint, existimare potestis. Nam in obitu quidem vel charissimorum, etsi gravi dolore ac desiderio angimur, tamen, quum naturæ repugnare, nec necessitati fatòque parere minimè sani esse sentiamus, ratione in consilium advocata, naturales illos immoderatòsque motus, ubi paululum sese effuderunt atque jactârunt, cohibemus continuò atque comprimimus. At verò in charorum hominum discessu, quos non mortali conditione, sed casu voluntario aliquo in perpetuum amittimus, non à natura, cui esse acquiescendum putamus, sed ab hominum iniquitate, cui resisti ac repugnari in nostris

Handwritten notes in the right margin, including the name "H. J. F. H. O." and other illegible characters.

stris incommodis posse atque adeo debere censemus, invadi nos ac violari arbitramur: ut iniquius aliquando, atque ægrius vivorum, quam mortuorum discessus atque discidium feramus. Neque hæc FRANCISCUS non intelligebat; quantoque in maiore Lotharingici, profectioe illa sua ac fuga, futuri essent videbat. Erat illi grata ac jucunda, tanta suorum erga se studii benevolentiaque significatio; amabat amorem; dolore ac luctu commovebatur. Verum tamen obversabatur illi ante oculos Etruria; quæ illecebris nescio quibus suis, occultaque quadam amoris vi ac vehementi, eum ad sese rapiebat potius quam invitabat. Cessit enim vero blandissimo lenocinio; tradidit sese atque addixit Etruriæ; vosque jam tum mente animoque complexus, alienos prætulit suis, nec, nisi vos, duxit suos. Hoc quantum est, Florentini! quam inusitatum! quam inauditum! quantaque in eo incredibile erga vos vis amoris ostenditur! Neque enim mediocribus quibusdam vinculis adstricti, patriis quisque regionibus retinemur. Hic incunabula, hic sedes, hic gentis insignia hic monumenta majorum, consuetudines amicorum, conjunctiones propinquorum, senectutis perflugium, & vel in ipsa morte, multa tot inter charos solatia, funeris piæ complorationes, sepulturæ domesticæ religiones. Itaque sapienter inductus esse à summo Poëta * prudentissimus vir Ulysses existimatur; cui quum Calypso immortalæ ævum, secum si perpetuò manere vellet, polliceretur, negavit; Ithacamque illam suam, in asperrimis saxis, tamquam nidulum, affixam, ipsi immortalitati anteposuit. Nimirum omnes omnium charitates Patriæ charitas vincit. Sed hanc ipsam tamen rerum omnium victricem charitatem FRANCISCI TERTII inaudita erga vos atque incredibile charitas vicit. Statuit, hanc, quæ vestra patria est, sibi non esse alienam; illam, quæ vestra non esset, non duxit suam; ac, tamquam inter vos vobisque unice natus esset, vobis inter vos, ac vobiscum

* Homer.
Odyss. l. v.

biscum vivere, animum vestri amantissimus Princeps induxit.

Jam quale ad vos iter, abdicatō Lotharingiæ Imperio, proximè instituerit, extremō locō cognoscite. Expleri fœlicitatem vestram ac planè cumulari, tanta ac tam singulari amoris significatione, intelligetis. Profectioem ille quidem aliquamdiu Italicam distulit, neque statim, ac vester esse Princeps cœpit, vobis præsentia suæ copiam fecit. Maximo difficillimōque bello implicatus, quo bello rei Christianæ salus ac dignitas agebatur, itineris faciendi tempus publicis temporibus esse transmittendum putavit. Verum ille ita à vobis abfuit, ut vestræ etiam incolumitati atque otio tum maximè prospexerit, suisque laboribûs atque periculis, sollicitō animō atque amantissimō consuluerit. Non ferocissimorum hostium impetum atque immanitatem pertimescebat, non ullam dimicationem, non ullum vitæ discrimen in acie atque in proeliis pro comuni, vestrâque potissimùm, salute deprecabatur. Equidem de tanto Imperatore non possum dicere, cavisse eum sibi aliquando, quò caveret vobis; vitæque suæ aliqua in re pepercisse, ut eam vestræ fœlicitati ac bono reservaret. Illud mihi videor verè esse dicturus; si quid illi, in tanto bello quotidianisque contentionibus atque periculis, humanitus accidisset, non id fortissimo viro doliturum fuisse, quòd vitam, naturæ debitam, imortalitati ac gloriæ redderet; sed quòd vestro conspectu, multò jucundissimo atque exoptato, antèquam è vita excederet, caruisset. Sed omen tristissimum atque horribile ac omne periculum superi averterunt; sibi vobisque servârunt; incolumem atque victorem præstiterunt. Ponuntur arma; miles in hiberna dimittitur; res bellicæ paululùm conquiescunt. Num hîc FRANCISCUM etiam, num amantissimi Principis de vobis curam ac sollicitudinem, num desiderium quamprimum videndi vos, Florentini, inquieturum putatis? Iter illi ex Hungaria conti-

C

nuò

nuò Viennam: Viennâ confestim ad vos cogitabat. Quò
 tuus iste cursus, impiger atque invictè Imperator? quò tan-
 ta festinatio ista atque celeritas pertinet? nullâne diutur-
 no militiæ labore atque opere, assiduâque ac difficillimâs i-
 tineribus defatigato corpori atque confecto; nullam tanti
 belli administratione ac curis defessæ menti atque contractæ
 convenit requietem ac relaxationem dari? Atqui victrices
 legiones tuæ, te non modò permittente, sed imperante, cu-
 rant sese hoc tempore, atque reficiunt; vacuæque curis at-
 que laboribus, summa tranquillitate in hibernis atque otio
 suavissimo perfruuntur. Iniquum est profectò, ducem, ces-
 sante milite, laborare. Quid? sævissimam anni maximè-
 que infestam tempestatem non animadvertis? Dabis te igitur
 sumâ hieme in iter? Non Montium difficiles lubricos-
 que ascensus atque descensus, non torrentium ac flumi-
 num periculosos transitus, non viarum salebras asperrimas
 cæcosque hiatus, non imbres, non nives, non vim vento-
 rum ac frigorum pertimescis? Nos tectis urbium parieti-
 busque defensi insolitam cœli intemperiem atque inclemen-
 tiam ferre vix possumus. Quid sub dio, inter Apennino-
 rum pruinas illas ac nives, iter habentibus fiet? Sed ne per-
 petuo quidem atque interrupto itinere venire in Italiam, cur-
 sûque consueto poteris. Obvallatos aditus atque interclu-
 sos pestilentiæ metu ac suspicionibus offendes. Si rectè te
 atque animum tuum novi, ægrius hæc moras, quàm reli-
 quas itinerum difficultates feres. Molestum est, tot inter
 cœli terræque incommoda, peregrinari; properantem ve-
 rò in medio cursu detineri ac retardari, certè molestius ac
 non ferendum. Hæc omnia, Princeps, vitâris, vitæque tuæ,
 qua nostra omnium continetur, valetudiniquè peperceris, si
 istud iter in aliam, quæ mox ventura est, magis idoneam
 tempestatem distuleris. Perfer modò desiderium: sine, pau-
 lulum frangat sese vis hiemis atque cœli: dum itinera li-
 bera

bera atque aperta fiant, paulisper exspecta. Seriùs ad nos, modò tutiùs ac sine molestia tua, Princeps, veni.

Hiscè vocibus amantissimis Etruria, ut mihi quidem videtur Principem suum, ubi primùm de ejus consilio huc ad vos, post tanti belli labores pèrque itinerum tot incommoda, veniendi cognovit, anxìa atque sollicita compellabat: quibus incensam moraeque impatientem hominis cupiditatem restingueret ac retardaret. Quid ille? Num sibi persuaderi quidquam est passus? num orationi succubuit? num precibus concessit? Cessisset ille quidem (nam quid est illo mitius atque indulgentius?) neque quidquam repugnasset, nisi in eo, quod rogabatur, amori erga vos suo, acri ac vehementi, vim quamdam fieri, aut certè modum statui praescribique sensisset. Non ille ità vos diligebat, ut, vel rogatu vestro, posset aut minùs diligere vos, aut minores, quàm ipse vellet, diligendi vos significationes dare. De itinere Etrusco, sine cunctatione sulcipiendo, agere adhuc armatus bellique egregio pulvere penè sordidus coepit.

Hic jam certè Uxor amantissima intercedet: &, quod Etruria à Principe non potuit, ipsa à Viro profectò impetrabit. Num abire, vix ex belli ore, tantisque periculis ereptum, ex longòque, quo penè contabuerat, desiderio receptum; & diuturnis pèrque incommodis itineribus lese, tam adversa tempestate, committere charissimum atque amantissimum Conjugem sinet? Quòd si se comitem ac sociam itinerum ac laborum adjungere generosa atque amans Virago destinàrit; si, ne cupido protectionis Viro retinendo molesta sit, sibi, Viri cupidissimae, remanendo infesta ac gravis, unà simul proficisci atque in iter se dare constituerit: huic certè suavissimae Filiae tali consilio providentissimus Pater obstabit, Mater amantissima repugnabit. Non poterit tantam utriusque auctoritatem illa defugere; nolet hunc acerbissimum charissimis Parentibus dolorem

inurere: si non Imperio, at certè precibus lachrimisque flectetur. Ità MARIAM TERESIAM Parentes abire non sinent; FRANCISCUM abire non sinet Uxor; Etruria sui Principis incommodorum metu curaque levabitur.

Sed jam tempus illud metus ac sollicitudinis abiit, Florentini. Nunc decet quoniam quidem tam bellè res è vestroque commodo processerunt, tantummodo lætari vos atque gestire, nec de præteritis vestri Principis incommodis, nisi ut eximium ac singularem hominis erga vos amorem, in iis vestrà causâ suscipiendis ac tolerandis, intelligatis, cogitare: quibus usque adeò deterreri se non est passus, ut in eorundem societatem non modò inclytum FRATREM, verùm etiam Augustam CONJUGEM, volentem illam quidem, nec Viro quidquam de amore erga eosdem vos concedentem, vobis quàm illi certè commodior, vestri studiosissimus cupidissimisque vocârit. Iter longum atque difficile, horridâ maximèque infesta tempestate, non mærore, non lachrymis amantissimorum sui charissimorumque permoti, læti atque alacres ingressi sunt: nec verò illi, quàm difficilis esset via sed quàm longa, cogitabant: cujus si brevitatis incommodis suscipiendis redimi potuisset, multâs partibus plura ac graviora, quò fieret illa brevissima, suscipere non dubitassent. Nihil solet esse viatoribus tam opportunum tamque jucundum, quàm paratæ diversoriorum stationes; ubi diurnis laboribus molestiâque defuncti, nocturnæ quietis aliquid ac levationis defatigatis corporibus radiòque affectis animis imperiant. Quo reliqui capiuntur ac recreantur, eo nihil illis, ad vos inflammatò studiò properantibus, odiosius atque molestius: ut quiete defatigari, itinere ac cursu levari ac refici viderentur. Assiduus illis de vobis inter se sermo; vix ulla secum, nisi de vobis, cogitatio. Quò propiùs Etruriam accedebant, eò minùs eos tanti itineris suscepti tantorumque
incom-

incommodorum poenitebat : quin immo eò magis de tali consilio suo propositòque gaudebant. Ut verò in conspectu ex edito quodam propinquòque loco Florentia fuit, non secùs affectos eos intimisque commotos sensibùs affirmant, ac si, non hospitam tum primùm terram adspicerent, sed dulcissimam patriam, ex longo errore ac veluti postliminio, reviserent. Hasce inter itinerum asperitates, animorum autem tam sedulas atque officiosas curas, tandem ad vos vestri amantissimi Principes pervenerunt.

Hic ego jam finem dicendi faciam necesse est. Plura ac majora vel in ipso illo primo adventu vidistis atque experti estis, quàm quæ ego assequi aut complecti oratione mea possim. O noctem illam beatam & propè ad immortalitatis memoriam consecrandam ! O occursum illos vestros, cùm dignitatis, tum etiam inusitatae cujusdam jucunditatis plenissimos ! O effusas gratulationes ! O secundos festòsque clamores, quibus peregre venientes excepistis ! Quis non interfuit ? quis non gaudio lætitiæque exsilivit ? quis non, suorum Principum adspectu mirificè captus ac delinitus, Populorum foelicitatem intra mœnia receptam sensit ? O consequentes deinceps dies, vobis Etruriaeque universæ auspiciatissimos, & futuræ omni posteritati vestræ, tamque sacros, quotannis colendos ac celebrandos ; quibùs, tot jam signis atque indiciis amoris, tam brevi tempore, editis ac declaratis, quàm chari vestris Principibus essetis, sentire potuistis ! Videtis profectò, prima illa hisce novissimis pulcherrimè respondere. Etrusci Imperii successorem, statim ac superiore Principe orbatum estis, talem à DEO immortalis paratum vobis atque oblatum, me dicente, cognovistis, qui sine bello aut tumultu, sine animorum ancipiti atque anxia, qualis futurus esset, dubitatione, sine temporis mora, maturus jam tum atque perfectus, & summis virtutibus cùm bellicis,

tum domesticis praeditus, amore praefertim erga vos singulari, olim in Etruriam veniens suis populis imperaret. Hac tanta foelicitate, quae vobis tum ventura ostendebatur, allata ac praesente nuper potiti estis. Nihil jam, quo omnium gentium foelicissimi & sitis & habeamini, esse reliquum intelligo, nisi (id quod ab eodem immortali DEO omnes, qui vestro nomini ac commodis maxime favemus, enixe petimus atque precamur) ut vestris Principibus diutissime vos, vestrorum Principum Filios atque Nepotibus, eorum similibus, vestra posteritas omnis atque Etruria universa, perpetua ac sempiterna successione, perfruatur.

Dixi.

HIE-